

Módszeresen – Szociológiai metodológia

Előadás- és vitasorozat

Szervezők: *Gárdos Judit* (MTA TK SZI Módszertan és Kutatástörténet Osztály); *Janky Béla* (BME & MTA); *Németh Renáta* (ELTE TáTK) és *Szakadát István* (BME)

Támogatók: BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék, MTA TK "Lendület" Research Center for Educational and Network Studies (RECENS), ELTE Társadalomtudományi Kar

A szociológia tudományának kapuőrei, a legtöbbet olvasott folyóiratok és a jegyzett doktori iskolák sok évtizede megkövetelik, hogy a társadalomkutatók módszertanilag helyes mérések alapján tegyenek csak empirikus állításokat. Módszertani tanszékek, vagy specializált oktatók által tartott kurzusok feladata világszerte, hogy megtanítsák a legkülönbözőbb kérdések iránt érdeklődő hallgatóknak, hogy melyek a társadalmi összefüggések mérésének helyes módszerei. Diplomát vagy doktori címet csak az kaphat, aki vizsgákon bizonyította, hogy ismeri e módszereket. E vizsgákat sokan a tudományos munka elégséges feltételeinek is tekintik. A különféle társadalmi kérdésekre fókuszáló folyóiratok szerkesztői is annak örülnek, ha nem kell módszertani dilemmákkal foglalkozniuk, hanem egyértelmű kritériumok alapján minősíthetnek helyesnek vagy helytelennek méréseket; bizonytalanságot és vitát inkább tartalmi kérdésekben látnak szívesen.

Ugyanakkor, szemben sok más társadalom- és természettudományi területtel (és hasonlóan néhány rokon diszciplínához), a szociológián belül viszonylag sokan vannak olyanok, akik alapjaiban kérdőjelezzik meg a tudományos mérési módszerek lehetőségeit, és így a helyes módszerek keresésének értelmét a társadalmi jelenségek vizsgálatakor. A kvantitatív kutatók nagy arányban hisznek az egyszer és mindenkorra megtanulható helyes módszerekben. A kvalitatív vizsgálatokat végzők körében viszont több a tudományos méréssel szemben szkeptikusabb kutató. Emiatt a fenti vita néha „kvali-kvanti” ellentétnek érzékelhető. Mi úgy véljük, hogy nem az.

Egyrészt hisszük, hogy a tudományos mérés és következtetés módszereinek kutatása a szociológia számára is nélkülözhetetlen eredményeket nyújtó tudományterület. A társadalmi jelenségek működésére vonatkozó tudományos eredmények nélkül társadalomkutatóként megnyilvánulni felelőtlen. Ugyanakkor azt is gondoljuk, hogy a mérés és következtetés módszereinek kutatása, hasonlóan más tudományterületekhez, folyamatosan új, a korábbiakat finomító, és időnként cáfoló eredményeket produkál, és mindig vannak nyitva álló, vitatott kérdések. Tehát káros az a közelítés, amely kizárólag örökre kanonizált, és egyértelműen követhető szakácskönyv-receptek írását és betanítását várja el a módszertan oktatóitól. Egy tudomány elsődlegesen a tudományos kutatás módszerein alapszik. Azt gondoljuk, hogy a módszerekről való párbeszéd a szociológia, mint diszciplína intellektuális jövője szempontjából lényeges.

A fentiek szellemében módszertani előadás- és vitasorozatot szervezünk a hazai társadalomkutatók számára. Az előadások és viták olyan módszertani kérdésekre koncentrálnak, amelyek alapvető fontosságúak, és amelyekkel kapcsolatban új eredmények születtek a közelmúltban és/vagy élénk viták zajlanak most a nemzetközi tudományos közösségben. A gyakorló kutatók figyelmét fel szeretnénk hívni azokra a területekre, amelyekben az új eredmények és az aktuális viták alapján megfontolandó bizonyos korábbi, kanonizált és elterjedt gyakorlatok felülvizsgálata. A tudományos pálya iránt érdeklődő hallgatók és doktoranduszok számára alapozó módszertani kurzusait kiegészítő ismereteket szeretnénk nyújtani; úgy, hogy a konkrét kérdések vizsgálatakor távolítsuk őket a szakácskönyv-szemlélettől, és világossá váljon számukra, hogy a módszertani kutatás, más tudományterületekhez hasonlóan, folyamatos mozgásban van. De nem szeretnénk, hogy a sorozat régi helyett új kánonokat jelöljön ki – a sorozat sikere esetén a hallgatók azt érthetik meg, hogy mérési eszközeink nem a bizonytalan empiriát biztos következtetésekkel alakító alkímia kémcsövei. Egy tudományos kérdés vizsgálata nem redukálható egy statisztikai modell illesztésére. Célunk, hogy a hallgatók kanonizált szokások követése helyett képesek legyenek az adatok, eszközök és következtetések kritikai megközelítésére, módszereik megújítására, saját korlátaiknak és az általuk képviselt tudomány határainak szem előtt tartásával.

A sorozat egyaránt érintene kvantitatív, kvalitatív és mixed methods módszertani kérdéseket, továbbá általános metodológiai dilemmákat is.

A sorozat tervezett struktúrája

Hosszútávú terveink szerint a sorozat évente négy előadásból (és az azt követő vitából) áll az őszi vagy tavaszi szemeszterben [vagy két évente nyolc, két szemeszterre elosztott előadásból áll].

Az egyes események tervezett menetrendje:

- Felkért előadó 45 perces strukturált előadása
- 45 perces vita a témában jártas kolléga vezetésével és felkért hozzászólókkal

A közönség felkészülését és a téma feldolgozását segítő háttér:

- Az előadó, a vitavezető és a szervezők által választott olvasmányok és példacikkek
- Az előadás videófelvétele
- A sorozatnak szentelt honlap, amely az előadás kivonata, az olvasmányok és a videó mellett vitafalat is tartalmaz
- A hallgatók (és érdeklődő kutatók) felkészülését segítené továbbá egy (vagy több) olyan mester, doktori és/vagy szakkollégiumi kurzus, amely az előadás előtt a felkészülést, különösen a kiadott olvasmányok feldolgozását segíti, továbbá az előadás és vita mellett példacikkeken keresztül mutat be különböző módszertani gyakorlatokat.
- Egy előadáshoz/témához egy vagy két ilyen háttér-szeminárium tartozhatna.

Pilot-sorozat 2016 őszén

Ez év őszén egy három előadásból álló sorozattal kívánjuk kipróbálni a koncepciót. Egy kvantitatív, egy kvalitatív és egy általánosabb metodológiai témát szeretnénk terítékre tenni, októberben, novemberben, majd decemberben.

Az előadások témája és vitaindító:

A statisztikai szignifikanciateszt rítusa - kortárs kritikák; a rítus a szociológiában. Vitaindító: *Németh Renáta*
Az esettanulmány mint módszertan a szociológiában. Vitaindító: *Molnár Virág*
Az elmélet-empíria dichotómia kritikai megközelítése a társadalomtudományokban; a dichotómia az oktatásban. Vitaindító: *Wessely Anna*